

Valhaj och brax

Kåseri till Radio Uppland 1 maj 2002

På sista april – medan elden flammande belyste våra ansikten och speglade sig i Mälaren, medan sången steg ur publikhavet och månen strödde silver i snåren – kom vi att berätta fiskehistorier för varandra. Jag berättade om hur jag i Thailand för några år sedan under en båttur med deras specilla långa båtar med sina speciella utombordare upptäckte en fena i vattnet. Jag pekade och föraren utropade något thailändskt och styrde båten mot fenen. Upphetsad ropade han ”Whale-shark! Whale-shark!”

Detta var alltså en valhaj, ett gigantiskt vitfläckt djur som i sin kroppsytas beskaffenhet påminde en hel del om Kapten Nemos undervattensfarkost. 16-20 meter lång var hon och när hon fick syn på vår båt styrde hon, liksom lekfullt, mot oss och skrapade sin rygg mot kölen. Och dök. Under resten av resan såg jag fenor överallt, flytande pinnar, grenar, virvlar, flytande skräp. Allt blev till valhajsfenor.

Någon annan tog över och berättade hur han en solig och klar dag i Smögen, när

han lutade sig över relingen på sin båt för att dra in draggen, såg den ljusa botten förmörkas av en sex meter lång skugga, en brun varelse som svängde förbi i det grunda vattnet. En haj! En haj i Smögen. Han blev förfärad och hade sedan dess inte vågat bada.

En kvinna i sällskapet kunde dock omedelbart artbestämma hajen som tydligen var helt ofarlig för människor och inte helt sällan ses simma runt på rekognoceringsturer längs den svenska västkusten. Självt hade hon nyligen dykt i Röda havet på ett långgrunt ställe där revet plötsligt stupar ner i det stora blå. Hon hade överraskats av detta djup och häftigt vänt om. Bakom henne hade det då stått en stor mörk fisk - stor som en mindre u-båt - som tydligen följt efter henne och som utan vidare kunnat sluka henne med våtdräkt och allt. När hon häftigt vände om törnade hon emot fisken som blixtnabbt försvann ner i djupet. Hon hade aldrig sett vad det var men hon hade aldrig sett något liknande.

Herregud! Kanske var det en amfibie från en annan planet.

Omsluten av dessa succesivt stegrande moderna fiskehistorier kom jag att tänka på morfars fiskehistorier från mitt barndoms Arvidsträsk i Norrbotten. I

skuggan av den beresta och upplevelsestinna nutidsmänniskan ter sig hans fiskehistorier idag rätt bleka. Men på något sätt är de liksom innerligare. Som när han och jag en tidig morgon mot slutet av femtiotalet rodde ut till den grunda viken för att vittja vårt nät. Nätet var borta. Spårlöst försvunnet. Vi spanade över de blanka vattenytorna och där, utanför vasskanten, på väg mot öppet vatten, simmade nätet! Nätet stävade målmedvetet utåt. Morfar stod tyst en stund men skrek sedan till, så det ekade över sjön, kastade sig över årorna och rodde som besatt ut mot nätet. Väl framme slängde han sig i vattnet och fäste en ögla av nätet över årtullen och samlade sedan, stående upp till halsen på den gjyttjiga botten, in nätet. Han liksom rullade det till en jätteboll mot sitt bröst.

När vi sedan benade upp tjorvet fann vi där inne i dess kärna en jättebrax som uppmätte 46 cm mellan manke och rygg och som visade sig väga 4,4 kg.

Jag tänkte berätta denna braxhistoria för de övriga men då de nu befann sig i Norra ishavet bland strim med späckhuggare som drev arméer av sälar framför sig, så tystnade jag och tänkte:

Hur enkel är inte vår, visserligen 4,4 kilos, men ändå i sammanhanget, lilla brax.

Så tänkte jag först. Men efter ett tag hade alla fiskehistortierna överträffat sig själva till en punkt när ingen mer fanns att säga. En underlig tomhet infann sig.

Och medan elden dånade tillsammans med sången och himlen fylldes av de mest storslagna fyrverkeri, tänkte jag på morfar och braxen som simmade djupt därinne i mitt minne och jag tänkte att jaha, kanske ändå inte, den braxen, den var, det var en riktig... jodå, den håller än idag.